

YÜZYILLIK BİR EĞİTİM YUVASI: ZİYA GÖKALP LİSESİ

GENEL BİLGİ

Ziya Gökalp Lisesi, kuruluş tarihi olan 1890'dan, günümüze kadar varlığını ve önemini yitirmeden hizmet veren, ülkenin eğitim tarihinde özel yeri olan bir kurumdur.

İlk ve ortaokulun yaygın olmadığı Cumhuriyetin ilk dönemlerinde lise öğrenimi ancak bölgesel büyük merkezi şehirlerde açılan liselerle sağlandığı o dönemin gerçeğidir. Doğu, Güneydoğu ve Akdeniz Bölgesinde kurulan Erzurum, Diyarbakır ve Adana Lisesi uzun yıllar geniş bir coğrafik bölgenin lise öğrenimi yapmak isteyen gençleri için tek ve hayati seçenek olmuştur. Bu durum, 1960-1970'lere kadar köy ve kasaba gençlerinin lise eğitimi aldığı, kendini hayata hazırladığı hatta yedek subaylık ve memurluk hakkı kazandığı aydın insanlar yetiştiren bir kaynak oluşturmuştur.

O dönemlerde lise eğitiminin yüksek kalitesi, ülkeye çok değerli bir kuşak kazandırmıştır. Bunun iki önemli nedeni vardır. İlk neden lisedeki hoca kalitesinin iyi olmasıdır. Hocaların büyük çoğunluğunun üniversite mezunu olması öğrenciler için büyük bir şans olmuştur. İkinci neden ise köy, kasaba ve şehir kökenli akıllı, becerikli ve okumaya meraklı gençlere şans yaratılmıştır. Gençler de bu şansı çok iyi kullanmıştır. Nitekim bu dönemde yetişen çok sayıda genç, yükseköğrenim yapma olanağı bulmuş veya kaliteli lise eğitiminin ardından hayata atılarak uğraştığı alanda büyük başarılar ulaşmıştır. Bugün hala aktif çalışma hayatında olan, emekli ya da kaybettiğimiz tanınmış birçok bilim adamı, devlet adamı, siyaset adamı, doktor, mühendis, iş adamı, asker, gazeteci, eğitimci, edebiyatçı, hukukçu o dönemin mezunları arasından çıkmadır.

KURULUŐUNDAN BUGÜNE ZİYA GÖKALP LİSESİ

Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde, ortaöğretim kurumlarının yeniden yapılandığı 1890'lı yıllarda Vali Hasan Paőa tarafından Fiskayas'ında temeli atılan Ziya Gökalp Lisesi, "Diyarbakir İdâdîsi" adı altında 1893 yılında eğitim ve öğretime başlamış, ilk mezunlarını 1898 yılında vermiştir.

Ziya Gökalp Lisesi, 1945-1946 yıllarında yapımına başlanan 1948-1949 yıllarında eğitim ve öğretime geçen bugünkü okul binasının tamamlanmasıyla günümüzdeki yerine taşınmıştır. O yıllarda Diyarbakır Lisesi olarak bilinen okulun adı, 1953 yılında "Ziya Gökalp Lisesi" adını almıştır. 1990-1991 eğitim öğretim yılında ise okulun ortaokul kısmı kapatılarak, müstakil liseye daha sonra ise Anadolu lisesine dönüőürülmüőtür.

Ziya Gökalp Lisesi halen aynı yerinde ve yıllar içinde yapılan ek binalarla eğitime devam etmektedir.

O DÖNEM EĞİTİMİNİN ÖZELLİKLERİ

O dönemin liseleri, yurt genelinde (1940-1960 arası) deneyimli hocaların yanı sıra en güncel sosyal, bilimsel ve sportif olanak ve etkinliklerle öğrenci eğitimine katkıda bulunmuşlardır. Her lisede, tiyatro, müzik, fizik laboratuvarı, kütüphane, duvar gazetesi ve sportif etkinliğine özel bir önem verilmiştir.

Eğitim gördüğümüz 1958-1964 döneminde bile Ziya Gökalp Lisesindeki sosyal aktiviteler, piyano, fizik ve kimya laboratuvarı ve özellikle 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı etkinliği anılarımızda unutulmaz izler bırakmıştır.

Lise yıllarında eğitim programında bulunan ve çağdaş eğitim anlayışının gereği olan ancak daha sonraki yıllar kaldırılan felsefe, mantık, sosyoloji, psikoloji, astronomi, sanat tarihi, ticaret gibi dersler, öğrencilere hayata dair farklı görüş açıları kazandırmıştır. Benzer şekilde o yıllarda okutulan sonraki ismi kompozisyon olan “Tahrir” dersi, öğrenciye düzgün ifadelerle yazma yeteneği vermiştir.

Yine o yıllarda hocaların jüri üyesi olduğu, iki grup öğrenci arasında ortaya atılan bir konu ile ilgili tartışma eski adı ile “Münazara”, o yaşlarda öğrencileri araştırmaya, toplum önünde konuşma alışkanlığı edinmeye ve ikna edici cevaplar vermeye alıştırmıştır. Duvar gazeteleri yeni yetenekleri yeni yetenekleri ortaya çıkarmıştır.

Lisenin bir bölümünde bulunan pansiyonda, çevre ilçe ve şehirlerden gelen yatılı öğrencilerin disiplinli yaşamı, mütalaa saatleri, zaman zaman geldikleri ilçeye göre kendi arasında (Silvan, Derik, Siverek vs.) ya da yerli öğrencilerle daha çok kız meselesi veya kişisel sorunlarla ilgili kavgaları ayrı bir anıdır.

Sonuç olarak başta Ziya Gökalp Lisesi olmak üzere o dönemin önemli liseleri öğrencilerini o günün koşullarında hayata ve yükseköğretime hazırlayan bir üniversite rolü oynamıştır.

UNUTULMAZ HOCALAR

Ziya Gökalp Lisesinde 1940’lı yıllardan itibaren görev yapan Ahmet Kabaklı, Fahrettin Kırzioğlu, Sabahat Kırzioğlu, Cavit Orhan Tütengil, Nusret Karcioğlu, Tevfik Aykal, Turan Erol, Eda Cemiloğlu, Halil Turgut, “Ehlaksız sözünün sahibi İncir Emi”, Ayşe Yorgancıoğlu ve her gün liseye özel faytonla gelen müdür Celil Güçlü gibi birçok ünlü isim unutulmaz hizmetlerde bulunmuştur. Bizden önceki dönemlerin bu unutulmaz hocalarını bizler de eğitim almışçasına öğrenmiş ve sevmişizdir.

Bizim dönemin (1958-1964) hocaları; edebiyat hocaları Osman Ocak, Coşkun bey, müzik hocaları Tevfik Aykal, İlyas bey, İngilizce hocaları Nebahat hanım, Ispartalı Esat bey, Amerikalı sinema oyuncusu Sidney Poiter'e benzeyen Enis Erdem Ece, Fransızca hocaları Turgut Ünal, matematik hocaları meşhur Halil Budak " Hello", Şaduman Tantekin, coğrafya hocaları Nigar hanım, "Haftreng", Türkan Alakuştekin, Türkçe hocaları Nahide hanım, "Kastamonu kahramanı Agah bey", tarih hocaları İzzettin Yücel ve Necati Uğraş, "Hasan Keke", ayrıca Selahattin Çetin, Umur Dicleli, Natık Gültekin, müdür Vehbi Sayın ve "Hacı Şakir", kimya hocaları Turan Özden, resim hocaları Bedriye Yıldız ve kısa sürede haklı bir ün kazanan resim hocalarımız Turan Erol ve Kaya Özsezgin'i de unutmamız mümkün değildir.

Özellikle Divan Edebiyatı bilgisi, hoşgörüsü ve hoşsohbeti ile "Hacı Osman Ocak"ı, inanılmaz müzik bilgisi olan ve beni müzikten ikmal eden Tevfik Aykal'ı, iyi bir matematik hocaları olan ancak öğrenciye kendi kanaatine göre hep aynı notu veren Hali Budak'ı, kulak mememizi tebeşirle sıkıştıran Enis Erden Ece'yi, röfleli saçları ile "Haftreng"i, padişahlardan bahsederken ağlayan ve bana okkalı bir tokat atan İzzettin beyi, değişik kişiliği ile öğrencilerin "Gizli Komünist" dediği Necati Uğraş'ı saygıyla anıyoruz.

MEZUNLAR

Ziya Gökalp Lisesi her alanda birçok tanınmış kişinin eğitim gördüğü bir okul olarak da dikkati çekmektedir. Ziya Gökalp Lisesinde eğitim görenler arasında siyaset, bürokrasi, yerel yönetim, üniversite, tıp, hukuk, iş dünyası, sosyal kurum, sanat dünyası, askeriye gibi birçok alanda sayısız kişi bulunmaktadır. Mezunlar arasında kaybettiğimiz ya da yaşayan, aşağıda isimlerini saydığımız ve sayamadığımız birçok değerli kişiyi saygı ve rahmetle anmak bir görevdir.

Ziya Gökalp Lisesinden mezun olanlar arasında parlamenter olarak, Dr. Yusuf Azizoğlu, Halil Turgut, Hikmet Çetin, Sabahattin Savcı, Abdülkadir Aksu, Mehdi Eker, Salim Ensarioğlu, Yılmaz Karakoyunlu, Recai İskenderoğlu, Mehmet Kahraman ayrıca; bürokrasi, iş dünyası ve sosyal etkinliklerde bulunan Kamuran Erkmengoğlu, Cavit Oral, Ruhi Nedimoğlu, Hikmet Hamzaoğulları, Nihat Özdemir, Mehmet İçkale, Nadire İçkale gibi birçok isim sayılabilir.

Yerel yönetim alanında; Nejat Cemiloğlu, Okay Kalfagil, Nurettin Dilek, Osman Baydemir, Feridun Çelik, Mustafa Demir (İstanbul Fatih İlçesi) önemli hizmetler vermiştir.

Akademisyen olarak; Prof. Dr. Selahattin Yazıcıoğlu, Prof. Dr. Sıtkı Göral, Prof. Dr. Sedat Arıtürk, Prof. Dr. Mehmet Özaydın, Prof. Dr. Ferda Erdoğan, Prof. Dr. Fikri Canoruç, Prof. Dr. Perran Ocak Toksöz, Prof. Dr. Recep Işık ve ilaveten akademisyen/ yazarlar Prof. Dr. Orhan Prof. Cezmi Tuncer, Prof. Dr. Halil Değertekin ve Prof. Dr. Nejdet Adabağ bulunmaktadır.

Edebiyatçı olarak; Ahmet Arif, Orhan Asena, Şevket Beysanoğlu, İhsan Fikret Biçici, Esmâ Ocak, Şehmus Diken, Prof. Dr. Kaya Özsezgin, Kadri Göral ve sanatçı olarak Coşkun Sabah, Bedri Ayseli, Yaşar Özel ve daha birçok isim bilinmektedir.

Ziya Gökalp Lisesinden mezunları arasında bulunan Erhan Akalın, İlhan Akalın, Halit Ötük, Kenan Özhal, Prof. Dr. Orhan Hamamcı, Dr. Zeki Mennan gibi birçok kişi de DİTAV Diyarbakır Şubesinde önemli hizmetler vermiştir.

SONUÇ

Ziya Gökalp Lisesi, kuruluş tarihi olan 1893 yılından yani Osmanlı İmparatorluğunun son çeyreğinden günümüze kadar 130 yılı aşkındır özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun en önemli orta eğitim kurumu olarak bölge gençlerine eğitim olanağı sağlamıştır ve bundan sonra da günümüzün çağdaş olanakları ile yeni kuşakları yetiştirmeye devam edecektir.

Ziya Gökalp Liseli olmak bir ayrıcalıktır.

Kasım 2022

Prof. Dr. Halil Değertekin

Akademisyen/Yazar

FOTOĞRAF: 1

Ziya Gökalp Lisesi bahçesinde son sınıf hatırası (1964 / 6 Fen B). Arka sıra: Recai Erdoğan, İhsan Fincan, Esin Telek, Leyla Keser, **Kaya Özsezgin (Resim hocası)**, Naci Amuran, Orhan Tan ve Tefvik Kaplan. Ön sıra: Bilal Parlak, Halil Değertekin, Metin Şenocak, Hayrettin Oktay, Hulusi Türker.

FOTOĞRAF: 2

Ziya Gökalp Lisesi son sınıfta matematik hocası **Halil Budak**'la çekilen bir fotoğraf (1964 / 6 Fen B)